

УДК 78.071.5:378.147.091.3
DOI 10.31654/2663-4902-2026-PP-2-191-199

Павленко О. М.

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри інструментально-виконавської підготовки
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
pavlenko.om@ndu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-5164-6504>

**МЕТОДИ ТА ФОРМИ МУЗИЧНОГО НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ
МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

У статті здійснено систематизацію методів і форм музичного навчання здобувачів мистецьких спеціальностей закладів вищої освіти. Обґрунтовано доцільність розгляду методів як багаторівневої системи, структурованої за дидактичною функцією, специфікою мистецької діяльності, рівнем пізнавальної активності, інтегративно-технологічною спрямованістю та функціями педагогічного супроводу освітнього процесу. Визначено, що ефективність музичного навчання забезпечується взаємодією методів мотивації, контролю та рефлексії. Розкрито роль форм організації навчання як цілісного педагогічного середовища реалізації методів. Доведено, що інтеграція традиційних та інноваційних підходів сприяє формуванню фахових компетентностей і розвитку художньо-творчого мислення здобувачів.

Ключові слова: музична освіта, методи музичного навчання, форми організації навчання, вища освіта, здобувачі мистецьких спеціальностей, музична педагогіка, професійна підготовка, творча діяльність.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку вищої мистецької освіти характеризується активним пошуком ефективних шляхів удосконалення професійної підготовки здобувачів, що зумовлено як інтеграцією України до європейського освітнього простору, так і трансформацією вимог до компетентностей майбутніх фахівців музичного мистецтва. У цьому контексті особливої актуальності набуває проблема наукового осмислення та систематизації методів і форм музичного навчання, які забезпечують цілісність професійної підготовки, поєднуючи теоретичний, виконавський і творчий компоненти.

Незважаючи на значну кількість досліджень, присвячених окремим аспектам музичної педагогіки, у сучасній науковій площині спостерігається розрізненість наукових підходів до класифікації та узагальнення методів і форм навчання саме у системі підготовки здобувачів мистецьких спеціальностей закладів вищої освіти. Відсутність цілісної систематизації ускладнює ефективне впровадження інноваційних педагогічних практик та не дозволяє повною мірою реалізувати потенціал сучасних освітніх технологій.

Таким чином, постає необхідність узагальнення, структуризації та наукового обґрунтування методів і форм музичного навчання у закладах вищої освіти з урахуванням специфіки мистецької діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дозволив з'ясувати, що класифікацію методів навчання висвітлено у наукових доробках таких вітчизняних дослідників, як Н. П. Волкова, І. А. Зязюна, В. Л. Ортинського, С. М. Мартиненко, М. М. Фіцули.

Особливо наголошується на методах мистецького навчання у дослідженнях Н. Д. Белявіної [1], О. М. Олексюк [10], Г. М. Падалки, О. П. Рудницької, В. Д. Шульгіної та інших.

Зміст, форми та методи музичного навчання та виховання дітей дошкільного та шкільного віку у своїх роботах досліджують такі сучасні українські науковці як: Т. І. Волошина, С. І. Матвієнко, Ю. В. Мережко, Л. В. Пушкар, Т. В. Раструба, Т. М. Турчин, О. Я. Ростовський, В. Ф. Черкасов та ін.

Форми і методи організації підготовки майбутніх музикантів та вихователів до музичної діяльності у закладах вищої освіти висвітлюють у своїх дослідженнях С. В. Кулікова, Т. А. Лісовська [3], О. А. Мкртчян, А. В. Соколова, Ю. Янь та ін.

Мета статті – систематизувати сучасні існуючі методи та форми музичного навчання здобувачів мистецьких спеціальностей закладів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. На думку сучасної дослідниці К. Татарко, сьогодні у педагогічній освіті постають нові виклики перед викладачами закладів вищої освіти, адже усталені та традиційні методи навчання недостатньо комплексно можуть вплинути на професійну підготовку здобувачів освіти [12, с. 31]. Тому потрібно упорядкувати існуючі методи та форми музичного навчання здобувачів у закладах вищої освіти.

Розкриваючи сутність наукової дефініції «метод», доцільно зазначити, що у педагогічній науці його розглядають як упорядкований спосіб взаємодії викладача та здобувачів освіти, спрямований на досягнення заданої мети навчання.

Метод у педагогіці визначають як упорядкований спосіб діяльності для досягнення навчально-виховної мети, що характеризується за трьома ознаками: метою – спрямованістю навчання; послідовністю дій – способом засвоєння; за викладанням та навчанням – характером взаємодії суб'єктів [10, с. 110].

Під методами навчання, зокрема дидактичними, у сучасній педагогіці розуміють сукупність шляхів, способів досягнення цілей та рішення завдань освіти. Водночас методи мистецького навчання визначаються як упорядковані способи взаємопов'язаної діяльності викладача і здобувачів освіти, спрямовані на реалізацію художньо-навчальних і художньо-виховних завдань [7].

У педагогічній науці існує значна кількість класифікацій методів навчання, що ґрунтуються на різних критеріях. У цьому контексті доцільним є уточнення сутності поняття «класифікація методів навчання», під якою розуміють упорядковану за певною ознакою систему методів. Сучасні наукові підходи засвідчують відсутність єдиної універсальної класифікації, що пояснюється динамічним і діалектичним характером освітнього процесу. Відтак система методів навчання має розглядатися як відкрита та гнучка структура, здатна до трансформації відповідно до змін у педагогічній практиці та освітньому середовищі.

Методи навчання класифікують за різними критеріями, зокрема за джерелом отримання знань, функціональним призначенням (формування умінь і навичок, їх застосування у творчій діяльності), характером пізнавальної діяльності здобувачів, а також за дидактичними цілями навчання. Така багатовимірність підходів до класифікації зумовлює варіативність і гнучкість використання методів у освітньому процесі.

У сучасній музичній педагогіці однією з найбільш поширених є класифікація методів навчання за джерелом отримання знань, яка передбачає виокремлення словесних, наочних і практичних методів. Зазначений підхід зберігає свою актуальність, оскільки забезпечує цілісне поєднання теоретичного засвоєння знань, їх візуалізації та практичної реалізації у фаховій підготовці здобувачів.

Словесні методи (лекція, бесіда, розповідь, інструктаж, навчальна дискусія, робота з книгою) допомагають засвоїти великий об'єм інформації за короткий термін. Джерелом словесних методів – є усне або друковане слово. На нашу думку, до цих методів можна віднести ще такі методи як обговорення, поточний коментар,

вербалізація художнього змісту образів, які запропоновані знаною науковицею Г. Падалкою [7].

Наприклад, метод пояснення передбачає розкриття викладачем змісту нового матеріалу, сутності художніх образів музичного твору, способів, які використав митець для досягнення виразності його виконання.

Розповідь використовується для послідовного викладу теоретичних відомостей, досить широких фрагментів словесного тексту щодо висвітлення біографії митців, фактів з історії їх життя, фактів щодо створення творів, що вивчаються за програмою тощо [7].

Бесіда – метод створення художньо-навчального діалогу, коли викладач не тільки викладає факти, а й залучає здобувачів до розмови, ставить питання та очікує на них відповідь.

Обговорення – передбачає висловлення студентами власних думок, міркувань та демонструє сформованість їх поглядів. Викладач використовує цей метод, коли хоче отримати зворотню реакцію, дізнатися про результати навчання здобувачів, активізувати їх самостійність та критичність мислення.

Поточний коментар – надання викладачем у процесі навчання необхідних зауважень з метою внесення поправок до практичних художніх дій «тут» і «зараз». Це робиться, щоб студент не допустив помилок, однак дріб'язке піклування може нівелювати самостійність мислення здобувачів.

Вербалізація змісту художніх творів розглядається як метод, притаманний сучасним підходам до мистецького навчання. Він спрямований на досягнення глибшого усвідомлення здобувачами внутрішньої сутності художнього твору та осмислення його смислового наповнення шляхом словесної інтерпретації. Тобто залучення до словесного коментування образного змісту художнього твору активізує увагу здобувача, спонукатиме його до художньо-образного мислення та буде стимулювати до багаторазового сприймання образу, що дозволить глибше усвідомити зміст твору. Однак, слово не може до кінця розкрити зміст музичного матеріалу.

Наочні методи, наприклад, такі як: демонстрування, ілюстрування використовуються для візуалізації у натуральному вигляді або за допомогою зображень, наприклад, зображення нотного тексту, основних правил теорії музики у вигляді таблиць, схем; до наочних методів ми відносимо також і вокалізацію, власний або хоровий спів, інструментальне музикування.

Практичні методи навчання (вправи, практичні та лабораторні роботи, дидактичні ігри) спрямовані на отримання здобувачами інформації у процесі дій, що формують у них виконавсько-практичні вміння та навички. Спостереження за музичним матеріалом призводить до загострення слухових вражень, до збагачення слухового досвіду здобувачів. Проте необхідно викликати у слухача інстинкт виконавця, бажання брати участь у відтворенні музики, щоб її краще відчувати та «розуміти».

Г. Падалка пропонує класифікувати методи мистецького навчання за наступними ознаками:

1. За джерелами передачі та характером прийняття художньої інформації.
2. Відповідно з характером мистецької діяльності.
3. Відповідно з характером художніх завдань по етапах навчання.
4. Залежно від завдань розвитку особистісних художніх властивостей учнів [7].

За джерелом передачі та характером сприйняття художньої інформації розрізняють словесні методи навчання мистецтва, демонстраційно-образні (наочні) і художньо-творчі (практичні).

На думку В. Ходоровського вихованню інструментально-виконавських навичок у здобувачів в процесі самостійного вивчення музичного твору на інструменті та формуванню у них професійного мислення сприяє ескізне вивчення творів. Він вважає, що ця аудиторна навчальна робота є однією з найважливіших частин професійної підготовки музикантів.

На першому етапі ескізного опрацювання відбувається аналіз фактури твору та читання з листа, що має відбуватися в раціональному темпі. «Читати з листа необхідно в такому темпі, в якому студент встигає продумати план виконання та слухати себе» [13, с. 89]. На другому етапі – аналіз та узагальнення твору, запам'ятовування окремих деталей твору. «На цьому етапі передбачається закінчення вивчення та шліфування окремих компонентів твору» [13, с. 90].

У сучасній музичній педагогіці поряд із загальнодидактичними виокремлюють специфічні методи мистецького навчання, серед яких важливе місце посідає метод спостереження. У системі вищої мистецької освіти він реалізується, зокрема, через прийоми контрастного зіставлення музичних творів або різних виконавських інтерпретацій, що сприяє розвитку емоційно-ціннісного сприйняття, аналітичного мислення та художньої уяви здобувачів. Застосування цього методу є доцільним у процесі вивчення історії музики, гри на музичному інструменті та інших фахових дисциплін, оскільки воно забезпечує поглиблене розуміння змісту музичних творів і формування інтерпретаційних умінь майбутніх фахівців.

Метод співпереживання, на нашу думку, у процесі наприклад прослуховування або виконання має залучати всю духовну сферу особистості здобувача, його емоційно-чуттєвий досвід і завдяки цьому здобувач краще зрозуміє «сміслову» зерно твору.

Метод порівняння різних творів, музичних трактовок одного твору, звісно збагатить уявлення здобувачів, адже у процесі порівняння відбувається і аналіз музичних творів. Цей метод можна провести і в такому вигляді: викладач виконує твір зі змінами одного виражального засобу, що надасть можливість студентам краще вслухатися у твір, відчувати яскравість виражальних засобів.

Серед дієвих специфічних методів бажано також виділити і метод музичного узагальнення, сутність якого полягає у накопиченні у студентів системи отриманих музично-теоретичних знань. Послідовність цього методу визначається наступною етапністю: активізація музичного досвіду здобувачів з метою введення у тему або її поглиблення; ознайомлення з новими знаннями через чітко поставлені завдання, сумісне вирішення їх зі студентами та формулювання загального висновку; закріплення знань у різних видах діяльності.

У сучасній практиці вищої мистецької освіти одним із поширених є метод «мозкового штурму», застосування якого сприяє активізації критичного мислення здобувачів освіти в процесі практичних занять, зокрема з музичної педагогіки, музичної психології та методики викладання фахових дисциплін.

Т. Макарова пропонує увазі методи розвитку самостійного мислення майбутнього вчителя музичного мистецтва на заняттях з хорового диригування, серед яких: метод пошукової орієнтації, метод порівняльних характеристик, метод проблемно-творчих ситуацій, метод активізації творчого мислення та метод композиторської творчості, методи захоплення та стимулювання самостійної діяльності [4, с. 109–111].

Метод емоційної драматургії дуже часто використовується на уроках музичного мистецтва у загальноосвітній школі, наприклад, піднімати руку, коли музика зміниться чи коли звучить той чи інший інструмент. Однак, його можна адаптувати і до занять сольфеджіо, теорії музики, гармонії у вищій школі. Цей метод активізуватиме емоційне ставлення у здобувачів до вивчення різних фрагментів музичних творів, спрятиме формуванню у них захопленості до вивчення нових творів мистецтва.

Також розповсюдженим методом у вищій школі є проблемно-пошуковий метод. Проблемно-пошуковий метод спрямований на включення студентів у процес активного пізнання музичного мистецтва як частини оточуючого середовища. Він може використовуватися на таких практичних заняттях як основний музичний інструмент, вокальний клас, імпровізація тощо. Цей метод залучає студентів до пошуку ключових знань про музичне мистецтво, до самостійного залучення до будь-якої музичної діяльності (гри на інструменті, співу, сприйняття або аналізу музичних творів тощо).

Перед студентами ставиться завдання, а вони за допомогою пошуку рішень отримують необхідну інформацію та її засвоюють.

Розширюючи спектр зазначених підходів, у науково-методичних працях з музичної педагогіки О. Олексюк [10], обґрунтовано доцільність використання методів розвитку емпатії, організації творчих завдань, синхронічного та діахронічного аналізу музичного твору, а також методів стимулювання музичної діяльності здобувачів, що у сукупності сприяє активізації їх художньо-пізнавальної та виконавської активності.

У контексті впровадження інноваційних підходів до музичного навчання особливої уваги набувають інтерактивні методи та прийоми, на доцільності використання яких акцентує Ю. Мережко, зокрема: метод використання комп'ютерних проєктів, прийом організація театралізованих міні-постановок, метод проведення художніх аналогій, прийом порівняння образів у різних видах мистецтва, метод розкриття біографічного та культурологічного контексту, прийом створення мультимедійних презентацій життя і творчості українських композиторів, метод унаочнення знань, прийом створення колажу, слухового аналізу, прийом визначення на слух характерних інтонацій твору, метод залучення до створення музики у стилі розучуваних творів за допомогою нотного редактора [5].

Ван Цзюнь до методів інструментального навчання студентів з Китайської Народної Республіки відносить наступні групи методів навчання: методи здобуття музичної інформації (ознайомлення та аналіз музичної літератури, порівняння та узагальнення поглядів дослідників й виконавських інтерпретацій, навчальні дискусії тощо); методи стимулювання інтересу до педагогічної діяльності (творчо-пошукова робота, метод емоційного впливу, моделювання педагогічних ситуацій, ділові та рольові ігри); методи контролю та самоконтролю (технічні заліки, контрольні прослуховування, анкетування, тестування, діагностичні завдання); спеціальні методи інструментального навчання («інструментального запозичення, емоційного насичення та інтелектуалізації виконавських дій») [2, с. 10].

З метою реалізації поставленої мети дослідження пропонуємо систематизувати методи музичного навчання здобувачів мистецьких спеціальностей за інтегративним підходом:

1. За дидактичною функцією:
 - інформаційно-пояснювальні (розповідь, пояснення, бесіда);
 - аналітико-інтерпретаційні (порівняння, вербалізація, обговорення);
 - практично-виконавські (вправи, ескізне опрацювання, інструментальне музичування);
 - творчо-пошукові (проблемно-пошуковий метод, мозковий штурм, імпровізація).
2. За специфікою мистецької діяльності:
 - емоційно-ціннісні (співпереживання, емоційна драматургія);
 - художньо-аналітичні (музичне узагальнення, спостереження);
 - інтерпретаційні (порівняння виконавських трактувань).
3. За рівнем активності здобувачів:
 - репродуктивні;
 - продуктивні;
 - творчі.
4. За інтегративно-технологічною спрямованістю навчання:
 - інтегровані методи навчання (міждисциплінарні);
 - метод інтеграції видів музично-виконавської та теоретичної діяльності;
 - сучасні (інноваційні) методи навчання (інтерактивні, цифрові, проєктні, мультимедійні).
5. За функцією педагогічного супроводу освітнього процесу:
 - методи мотивації та стимулювання діяльності;
 - методи контролю і самоконтролю;

- методи рефлексії та оцінювання результатів навчання.

Отже, методи музичного навчання здобувачів мистецьких спеціальностей функціонують як багаторівнева система, структурована за дидактичною функцією, специфікою мистецької діяльності, рівнем пізнавальної активності, інтегративно-технологічною спрямованістю та функціями педагогічного супроводу освітнього процесу. Ефективність цієї системи забезпечується не ізольованим застосуванням окремих методів, а їх цілісною взаємодією та варіативністю відповідно до етапів професійного становлення здобувачів. Водночас важливу роль відіграють механізми мотивації, контролю та рефлексії, що забезпечують зворотний зв'язок і корекцію навчальної діяльності, сприяючи усвідомленому засвоєнню знань, розвитку виконавської майстерності та формуванню здатності до самостійної художньо-творчої діяльності.

Враховуючи системний характер методів музичного навчання та їх взаємозв'язок із результатами професійної підготовки, слід зазначити, що методичні засади як інструментального, так і вокального навчання у закладах вищої освіти охоплюють не лише сукупність методів, а й форми організації освітнього процесу. Саме форми навчання забезпечують організаційне середовище реалізації зазначених методів, визначаючи характер взаємодії викладача і здобувачів, динаміку навчальної діяльності та умови формування фахових компетентностей.

Під формою організації навчання вбачають зовнішній вияв узгодженої діяльності викладача та студентів, яка здійснюється в певному порядку і режимі.

Форми організації навчання класифікуються за різними критеріями:

- кількістю здобувачів (індивідуальні, колективні, групові та інші);
- за місцем навчання – аудиторні (заняття, лабораторні, робота в оркестрі, спів у хорі, вокальному ансамблі тощо) та позааудиторні (екскурсії, домашня робота, заняття на практиці);
- за часом навчання – факультативи, вікторини, конкурси, олімпіади тощо;
- за дидактичною метою – теоретичне навчання (лекції, факультативи, конференція), комбіноване (заняття, семінар, консультація, домашня робота), практичне (практикуми), навчання під час проходження практики (у школах мистецтв, загальноосвітніх школах тощо);
- за тривалістю часу навчання.

У наукових працях з музичної педагогіки представлено різні підходи до організації позааудиторної мистецької діяльності. Зокрема, ідеї Т. Раструби щодо використання нестандартних форм організації навчання можуть бути інтерпретовані у площині вищої школи як форми освітньої діяльності (творчі проєкти, мистецькі презентації, тематичні заняття, майстер-класи тощо), що сприяють активізації пізнавальної та художньо-творчої діяльності здобувачів [11]. Такі форми навчання забезпечують варіативність освітнього процесу та створюють умови для інтеграції різних видів мистецької діяльності.

Ван Іцзюнь у своєму дисертаційному дослідженні пропонує такі форми інструментального навчання студентів КНР в системі музично-педагогічної освіти України: індивідуальні (заняття з основного інструменту, концермейстерського класу, консультації до виконавської практики для створення просвітницьких проєктів, допомога при опрацюванні нотного матеріалу, наукової літератури, створення виконавської інтерпретації); колективні (лекційні, практичні заняття, семінари, конференції); самостійна робота здобувачів (репетиційна робота, навчальні завдання підготовка і реалізація власних творчих проєктів) [2, с. 10].

У дослідженні О. Процишиної форми організації фахової підготовки у закладах вищої освіти розглядаються як багатовимірна система, що охоплює аудиторну (практичні та індивідуальні заняття) і позааудиторну діяльність (репетиції, консультації, конкурси, концерти, майстер-класи тощо), а також групову й самостійну форми роботи. Водночас важливого значення набувають організаційні формати навчання –

очний, дистанційний і змішаний, які забезпечують гнучкість освітнього процесу та його адаптацію до сучасних умов професійної підготовки здобувачів мистецьких спеціальностей [9, с. 3–4].

Отже, форми організації музичного навчання здобувачів мистецьких спеціальностей доцільно розглядати не лише як зовнішні способи організації освітнього процесу, а як цілісне педагогічне середовище, у межах якого реалізується система методів навчання. Ефективність професійної підготовки здобувачів мистецьких спеціальностей визначається не ізольованим використанням окремих форм (індивідуальних, групових, колективних, аудиторних чи позааудиторних), а їх інтегративним поєднанням відповідно до специфіки художньо-виконавської діяльності. Такий підхід забезпечує варіативність освітнього процесу, сприяє активізації творчого потенціалу здобувачів, розвитку їх інтерпретаційного мислення та формуванню індивідуального виконавського стилю. Водночас форми організації навчання виступають організаційною основою реалізації як загальнодидактичних, так і специфічних мистецьких методів, що у сукупності забезпечує цілісність і результативність професійної підготовки у закладах вищої освіти.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, підсумовуючи вище викладене, можна підкреслити важливість та доречність використання запропонованих у поданих матеріалах методів та форм музичного навчання здобувачів мистецьких спеціальностей закладів вищої освіти.

Здійснена систематизація методів музичного навчання дозволила виокремити їх структурні групи відповідно до дидактичних функцій, специфіки мистецької діяльності, рівня пізнавальної активності здобувачів, інтегративно-технологічної спрямованості навчання та функцій педагогічного супроводу освітнього процесу. Відповідно, форми організації навчання (індивідуальні, групові, колективні, аудиторні та позааудиторні) виступають як організаційне середовище реалізації зазначених методів, що забезпечує їх ефективність у процесі професійної підготовки.

Використання як традиційних, так і інноваційних методів навчання, форм організації навчання сприятиме формуванню у майбутніх фахівців готовності розв'язувати складні художньо-творчі ситуації, транслюючи національні традиції вітчизняної музичної педагогіки.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням методичного забезпечення дистанційного та змішаного навчання у системі музичної освіти, а також з упровадженням цифрових технологій у процес професійної підготовки здобувачів мистецьких спеціальностей.

Список використаних джерел

1. Белявіна Н. Д. Методологія та методика викладання фахових мистецьких дисциплін: підруч. Київ: НАКККІМ, 2019. 280 с.
2. Ван Іцзюнь. Методичні засади інструментального навчання студентів з КНР в системі музично-педагогічної освіти України: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2017. 21 с.
3. Лісовська Т. А. Теорія і методика музичного виховання: навч.-метод. посіб. Миколаїв : Видавець Румянцева Г. В., 2022. 330 с.
4. Макарова Т. О. Методи розвитку самостійного мислення майбутнього вчителя музичного мистецтва на заняттях з хорового диригування. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі*: наук. журнал. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. № 1. С. 109–111.
5. Мережко Ю. В. Інтерактивні методи та прийоми навчання на позакласних заняттях співом. *Учитель музичного мистецтва. Щомісячний спеціалізований журнал*. Київ: «МЦФЕР-Україна», 2014. № 4. С. 4–11.
6. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). Київ: Освіта України, 2008. 274 с.

7. Процишина О. Ю. Формування методичної компетентності майбутніх викладачів мистецької школи на заняттях сольного співу: дис. ... д-ра філософії: 011. Київ: Київський столичний університет. 2023. 263 с.
8. Олексюк О. М. Музична педагогіка: навч. посіб. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 248 с.
9. Раструба Т. В. Зміст, шляхи, форми та методи особистісно-орієнтованого музичного навчання та виховання дітей шкільного віку. *Проблеми мистецької освіти*: зб. наук.-метод. ст. / відп. ред. О. Я. Ростовський. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2015. Вип. 9. С. 146–150.
10. Татарко К. О. Методика формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу: дис. ... д-ра філософії: 011. Київ: Київський столичний університет. 2023. 282 с.
11. Ходоровський В. І. Виховання інструментально-виконавських навичок майбутнього вчителя музики на початковому етапі роботи над музичним твором у класі фортепіано. *Ars musicae: музично-освітологічний дискурс*: зб. наук. пр. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2014. № 1. С. 87–90.
12. Черкасов В. Ф. Теорія і методика музичної освіти: підруч. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. 528 с.

References

1. Bieliavina, N. D. (2019). *Metodolohiia ta metodyka vykladannia fakhovykh mystetskykh dystsyplin* [Methodology and techniques for teaching professional art disciplines]. Kyiv: NAKKKiM [in Ukrainian].
2. Van Itsziun (2017). *Metodychni zasady instrumentalnoho navchannia studentiv z KNR v systemi muzychno-pedahohichnoi osvity Ukrainy* [Methodology and methods of teaching professional art disciplines/Methodological principles of instrumental training of students from the PRC in the system of music and pedagogical education in Ukraine]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv: NPU im. M. P. Drahomanova [in Ukrainian].
3. Lisovska, T. A. (2022). *Teoriia i metodyka muzychnoho vykhovannia* [Theory and methodology of music education]. Mykolaiv: Vydavets Rumiantseva H. V. [in Ukrainian].
4. Makarova, T. O. (2016). *Metody rozvytku samostiinoho myslennia maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva na zaniattiakh z khorovoho dyryhuvannia* [Methods for developing independent thinking in future music teachers during choral conducting classes]. *Muzychne mystetstvo v osvitolohichnomu dyskursi – Musical art in educational discourse*, 1, 109–111 [in Ukrainian].
5. Merezhko, Yu. V. (2014). *Interaktyvni metody ta pryomy navchannia na pozaklasnykh zaniattiakh spivom* [Interactive methods and techniques for teaching singing in extracurricular classes]. *Uchytel muzychnoho mystetstva – Music teacher*, 4, 4–11 [in Ukrainian].
6. Padalka, H. M. (2008). *Pedahohika mystetstva (Teoriia i metodyka vykladannia mystetskykh dystsyplin)*. [Art education (Theory and methodology of teaching art disciplines)]. Kyiv: Osvita Ukrainy [in Ukrainian].
7. Protsyshyna, O. Yu. (2023). *Formuvannia metodychnoi kompetentnosti maibutnikh vykladachiv mystetskoj shkoly na zaniattiakh solnoho spivu* [Developing the methodological competence of future art school teachers in solo singing classes]. *Candidate's thesis*. Kyiv: Kyivskiy stolychnyi universytet [in Ukrainian].
8. Oleksiuk, O. M. (2013). *Muzychna pedahohika* [Music education]. Kyiv: Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka [in Ukrainian].
9. Rastruba, T. V. (2015). *Zmist, shliakhy, formy ta metody osobystisno-orientovanoho muzychnoho navchannia ta vykhovannia ditei shkilnoho viku* [The content, approaches, forms and methods of personality-oriented music education and upbringing of school-age children]. *Problemy mystetskoj osvity – Problems of Art Education: Collection of Scientific and Methodological Articles*, 9, 146–150 [in Ukrainian].
10. Tatarko, K. O. (2023). *Metodyka formuvannia vykonavskoi kultury maibutnikh artystiv-vokalistiv na zaniattiakh solnoho spivu* [Methods for developing the performance culture of future vocal artists in solo singing classes]. *Candidate's thesis*. Kyiv: Kyivskiy stolychnyi universytet [in Ukrainian].

11. Khodorovskyi, V. I. (2014). Vykhovannia instrumentalno-vykonavskykh navychok maibutnoho vchytelia muzyky na pochatkovomu etapi roboty nad muzychnym tvorom u klasi fortepiano [Developing instrumental and performance skills in future music teachers at the initial stage of working on a musical piece in a piano class]. *Ars musicae: muzychno-osvitlohichnyi dyskurs – Ars musicae: musical-educational discourse*, 1, 87–90 [in Ukrainian].

12. Cherkasov, V. F. (2014). Teoriia i metodyka muzychnoi osvity [Theory and methodology of music education]. Kirovohrad: RVV KDPU im. V. Vynnychenka [in Ukrainian].

Pavlenko O.

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Instrumental Performance Training
Nizhyn Mykola Gogol State University
pavlenko.om@ndu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-5164-6504>

**METHODS AND FORMS OF MUSIC EDUCATION FOR STUDENTS
OF ART SPECIALITIES IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS**

Relevance of the study. The modernization of higher art education and the transformation of professional training requirements for future musicians necessitate a systematic reconsideration of teaching methods and organizational forms of music education.

Main objective of the study. The purpose of this study is to systematize contemporary methods and forms of music education for students of artistic specialties in higher education institutions and to substantiate their integration within a coherent pedagogical system.

Methodology. The research is based on theoretical methods, including analysis, comparison, generalization, and systematization of scientific sources in music pedagogy. The study examines existing classifications of teaching methods and integrates them into a multi-level system structured by didactic function, specificity of artistic activity, level of cognitive activity, integrative-technological orientation, and pedagogical support functions. The forms of organization of learning are analyzed as a framework for implementing these methods.

Results and conclusions. The study proposes a comprehensive classification of music teaching methods based on five criteria, which ensures a holistic approach to professional training. It is established that the effectiveness of music education depends on the interaction of various methods, supported by motivational, control, and reflective components. The forms of organization of learning function as an integral pedagogical environment that determines the effectiveness of method implementation. The integration of traditional and innovative approaches enhances students' interpretative thinking, performance skills, and creative development.

Significance. The proposed systematization contributes to the advancement of music pedagogy and can be applied in curriculum design, teaching practice, and the implementation of innovative and digital technologies in higher music education.

Keywords: music education, music teaching methods, learning organization forms, higher education, art students, music pedagogy, professional training, creative development.

Отримано редколегією / Received: 01.05.2026

Прорецензовано / Revised: 11.05.2026

Опубліковано / Published: 28.05.2026